

Samenvatting

Advies ministeriële regelingen n.a.v. Wet straffen en beschermen

De Afdeling advisering van de Raad voor Strafrechtstoepassing en Jeugdbescherming (hierna: de RSJ) heeft op 1 april 2021 een advies uitgebracht over de voorgenomen wijziging van enkele ministeriële regelingen naar aanleiding van de Wet straffen en beschermen. Na enkele beschouwingen over de gevolgen van de gewijzigde regelingen voor de rechtspositie van gedetineerden, maakt de RSJ kanttekeningen bij de wijzigingen over:

- verlof voor gedetineerden;
- arbeid in de penitentiaire inrichting;
- plaatsing in een beperkt beveiligde afdeling; en
- overgangsrecht

Rechtspositie gedetineerden

De voorgestelde regeling voor re-integratieverlof betekent een verslechtering van de rechtspositie van gedetineerden. Kortdurend en langdurend re-integratieverlof en re-integratieverlof voor extramurale arbeid worden alleen toegekend in de laatste fase van detentie en zijn gekoppeld aan functionele re-integratiedoelen. Daarnaast kan re-integratieverlof alleen worden verleend op grond van a) goed gedrag van de gedetineerde, b) de mogelijkheden tot het beperken en beheersen van de veiligheidsrisico's, c) de belangen van slachtoffers, nabestaanden en andere relevante personen, en d) de inspanningen van de gedetineerde voor het vergoeden van veroorzaakte schade. De RSJ acht het van belang om meer duidelijkheid te geven over hoe deze aspecten worden gewogen.

De Wet straffen en beschermen en de regelingen gaan uit van zelfredzaamheid en eigen verantwoordelijkheid van de gedetineerde voor het verloop van zijn detentie en terugkeer naar de samenleving. Goed gedrag wordt beloond en slecht gedrag wordt bestraft. Gedetineerden worden geacht te leren van de consequenties van hun gedrag. De RSJ merkt op dat gedetineerden met een licht verstandelijke beperking, verslaving, gedragsstoornis en/of psychiatrische ziekte onvoldoende of zelfs helemaal niet in staat zijn om goed gedrag te laten zien. Dat kan leiden tot ongelijke kansen op een positief detentieverloop en een re-integratie die niet aansluit bij de mogelijkheden van gedetineerden. De RSJ vindt dat er meer aandacht moet zijn voor de aanpassing van omstandigheden, waarin gedetineerden ongewenst verdrag vertonen. Dat kan betekenen dat de bejegening/begeleiding van de gedetineerde aangepast moet worden en/of dat de verslaving, stoornis of ziekte behandeld moet worden. Een goede screening op een licht verstandelijke beperking, verslaving, een gedragsstoornis en een psychiatrische ziekte bij gedetineerden is daarom van groot belang. Daarnaast pleit de RSJ voor opleiding van het

personeel voor wat betreft kennis en vaardigheden die noodzakelijk zijn om het gedrag van gedetineerden met een beperking, verslaving en/of stoornis te beoordelen.

Verlof voor gedetineerden

Kortdurend re-integratieverlof

De RSJ meent dat gedetineerden die zes weken of minder in detentie verblijven, ook de mogelijkheid moeten krijgen om tijdens detentie praktische zaken voor hun re-integratie te regelen.

Volgens de memorie van toelichting bij de Wet straffen en beschermen kan de gedetineerde die niet in aanmerking komt voor plaatsing in een penitentiair programma of verlening van voorwaardelijke invrijheidstelling wel in aanmerking komen voor kortdurend re-integratieverlof. Het gaat dan om verlof uitsluitend met het oog op het regelen van praktische zaken. Deze uitzonderingen zijn echter niet in de conceptregeling opgenomen. De RSJ adviseert deze uitzondering alsnog op te nemen.

Re-integratieverlof extramurale arbeid

De gedetineerde die extramurale arbeid verricht, maar wordt teruggeplaatst vanwege zijn gedrag, komt voor de duur van drie maanden niet in aanmerking voor re-integratieverlof voor extramurale arbeid. De RSJ adviseert een duur van *maximaal* drie maanden te hanteren zodat per persoon bekeken kan worden wat nodig en wenselijk is.

Arbeid in de penitentiaire inrichting

Volgens de concept Regeling arbeid gedetineerden hoeft aan gedetineerden in de eerste twee weken van detentie geen arbeid aangeboden te worden. Dat geldt ook in de eerste acht weken van detentie voor arrestanten. De RSJ adviseert om in beginsel ook aan deze groepen arbeid aan te bieden om hen structuur en dagritme te geven.

Bij de toedeling van arbeid en de medische controle op arbeidsongeschiktheid wordt nu vooral gekeken naar lichamelijke gebreken. Psychiatrische en psychosociale problematiek zouden echter ook standaard meegenomen moeten worden.

Plaatsing in een beperkt beveiligde afdeling

De RSJ adviseert om duidelijkheid te creëren over hoe de nieuwe regeling voor plaatsing van gedetineerden in een beperkt beveiligde afdeling zich verhoudt tot verschillende lopende pilots, zoals de vijfjarige pilot van het project Huis van Herstel.

Overgangsrecht

Het is onduidelijk of gedetineerden die nu al in een beperkt beveiligde afdeling verblijven ingevolge het overgangsrecht hun verblijf mogen voortzetten. Is dit niet het geval, dan meent de RSJ dat voor hen een soepele overgangsregeling zou moeten gelden.

In het advies worden verder verschillende knelpunten gesignaleerd en aanbevelingen gedaan voor aanpassing en/of verduidelijking van de ministeriële regelingen.